

כ"ה טבת	כניסת	יציאת
ה'תשפ"ד	שבת	שבת
ירושלים	16:09	17:29
ת"א	16:30	17:30
חיפה	16:17	17:28
באר שבע	16:32	17:31

אילו של יצחק

פרשת "שמות"

"וְאֵלֶּה, שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַבָּאִים, מִצְרָיִם: אֶת יַעֲקֹב, אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ." (שמות, א', א')

הבטחת קיומה של הדרך בה החל אברהם אבינו, היא המשימה החשובה ביותר שעמדה בפני יעקב בבואו למצרים:

יעקב ידע שמשימה זו היא היעוד הלאומי שהחל בו אברהם אבינו. אולם יעוד זה אינו מתגשם מעצמו, והינו תלוי במפעל חינוכי שהחל בו אברהם כמו שנאמר: "כִּי יִדְעִיתוּ, לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֶת-בְּנֵי וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְיִשְׁמְרוּ דְרָגָה הַנָּה, לְעִשְׂוֹת וּמִשְׁפָּט" (בראשית יח ט), וכפי שמתאר זאת הרמב"ם בהרחבה (הלי ע"ז פ"א): "והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד... וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, ויצחק הודיע ליעקב, ויעקב אבינו לימד בניו כולם... והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוויים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'".

לכן, כשעמד יעקב לרדת למצרים החל להתיירא מפני העתיד הצפוי לו, שמא בגלות ירד כל מפעל חייו לטמיון. ועל כן גם אחרי שקב"ה אומר ליעקב: "אל תירא מצרים ומצרימה", אין יעקב יושב בחיבוק ידיים וסומך על ההבטחה בלבד, אלא עושה מצדו כמה פעולות כדי להבטיח את המשך קיומו של העם היהודי.

הפעולה הראשונה של יעקב היתה: "וְאֶת-הַיְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו, אֶל-יוֹסֵף, לְהוֹרֹת לְפָנָיו", ומפרש המדרש (ב"ר צה): "מהו להורות? להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם תורה, שיהיו השבטים קורין בו את התורה (מלמד שהיו בידם מגילות), ללמד שבכל מקום שהיה הולך היה עוסק בתורה, כשם שאבותיו היו עושיין".

הפעולה השנייה של יעקב להבטחת קיומו של העם היהודי היתה ביסוס שלמות המשפחה היהודית, בידועו כי המשפחה היהודית היא הערובה הבטוחה להמשך קיומו של עם ישראל. על דברי הכתוב: "אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ", אמרו (במדרש הגדול): "לפי שידע יעקב אבינו שהמצרים שטופים בזימה, לכן עמד והשיא את בניו ובני בניו נשים, קודם שיבואו למצרים" ("שאפילו חצרון וחמול שהיו קטנים שידך להם נשים כדי שלא יתחתנו במצרים"). נוסף לכך דאג יעקב לשמירת המסגרת המשפחתית על ידי חינוך לצניעות ולנאמנות בחיי המשפחה, שאותם הפנימו בני ישראל בביתם פנימה, כמו שדרשו (מדרש תנחומא): "בשעה שירדו למצרים היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אוהלו, שנאמר: 'איש וביתו באו' - לא ראובן היה מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון באשתו של ראובן, אלא כל אחד באוהלו צנוע". וכאשר עמרם עמד וגירש את אשתו יוכבד, ראתה מרים בפירוק המשפחה היהודית סכנה לבאות והטילה את כל כובד משקלה להשיב את השלום בבית הוריה, ומהם לקחו דוגמא כל עם ישראל, והשיבו גם הם את נשותיהם.

ללמד שלימוד התורה ושלמות המשפחה הם הערובה הבטוחה לקיומו של העם היהודי. (תקציר ממאמרו של הרב יעקב הלוי פילבר)

אם כן, ספר שמות הוא הספר בו הולכת ונוצרת האומה הישראלית. יציאת מצרים, ואחריה מעמד הר סיני, הם שניים מהמעמדות המכוננים של עם ישראל, והפרקים הראשונים של ספר שמות מהווים מעין הקדמה ורקע לתהליך גדול זה, שהוא עיקרו של החומש השני.

פרשת שמות עוסקת רובה ככולה בעול השעבוד של בני ישראל במצרים, המתעצם והולך. ממשפחה שהייתה מקורבת לשלטון ואשר זכתה בשל כך בזכויות מיוחדות, הופכים צאצאי יעקב, תוך פרק זמן קצר למיעוט מדוכא ומשועבד שסכנת השמדה מרחפת על ראשו.

"וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּפָרָךְ." (שם, י"ג).

הרמב"ם (הלכות עבדים א) אומר שיעבודת פרך היא עבודה שאין לה קצבה ואין בה תועלת. ואמר **הרבי מליובאוויטש**: גם כיום רבים משועבדים לעסקי פרנסתם בבחינת 'עבודת פרך'. על-פי התורה אל לו לאדם להיות שקוע ראשו ורובו בעסקיו, ואין העסק צריך למנוע בעדו להתפלל בצניבור ולקבוע עיתים לתורה, ומי שעבודתו היא ללא קצבה - זו בעצם 'עבודת פרך'.

לידתו של משה רבנו

"וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד, וַתְּבַאְהוּ לְבַת-פְּרָעָה, וַיְהִי-לָהּ, לְבֵן; וַתִּקְרָא שְׁמוֹ, מֹשֶׁה, וַתֹּאמֶר, כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ." (ב', יז).

אומר המדרש (שמות רבה): מכאן אתה למד שכרם של גומלי חסדים. אף-על-פי שהרבה שמות היו לו למשה לא נקבע לו שם בכל התורה אלא כמו שקראתו בתיה בת פרעה, ואף הקב"ה לא קראו בשם אחר.

ואומר רבי מרדכי בנט: עשרה שמות היו למשה, ובכל-זאת התורה נקראת על השם שקראה לו בת פרעה המצרית - "תורת משה", לפי ששם זה מרמז על מידת החמלה והרחמנות - "כי מן המים משיתיהו", וזה יסוד התורה ועיקרה.

"וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם, וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אֶחָיו, וַיֹּרֵא, בְּסַבְלָתָם; וַיֹּרֵא אִישׁ מִצְרַיִם, מִפְּנֵי אִישׁ-עֲבָרֵי מֵאֲחָיו." (ב', י"א)

אמר **הרבי מליובאוויטש**: משה גדל בבית המלך, ושם לא חסר לו דבר, והיה יכול לשבת בשקט ובשלווה. אך מיד כשגדל והיה מסוגל לעשות ולפעול, יצא אל אחיו וחירף את נפשו כדי לעזור לאחד מהם, ובעקבות זאת נאלץ לברוח ולצאת לגלות. ללמדנו, שאין אדם רשאי להסתגר בד' אמות של תורה ולומר "אני את נפשי הצלתי". עליו לצאת אל אחיו המשוועבדים בגלות רוחנית ולעשות ככל שביכולתו כדי לעזור להם.

ואמר בעל ה'**תולדות יצחק**': משה לא היה יכול לסבול כל דבר עוול בין אדם לאדם. אם התנפל גוי על יהודי - "אִישׁ מִצְרַיִם, מִפְּנֵי אִישׁ-עֲבָרֵי"; אם רבו יהודים בינם לבין עצמם - "אֲנָשִׁים עֲבָרִים נָצִים"; ואם גוי נהג שלא כשורה כלפי גוי - "וַיָּבֹאוּ הָרַעִים, וַיִּגְרְשׁוּם". בכל המקרים האלה נחלץ משה לעזרה.

ואומרים חז"ל שבזכות ה'יִרְאָה, בְּסַבְלָתָם', זכה משה רבנו ל'יורא' בסנה: "וַיִּרְאָה ה', כִּי סָר לְרְאוֹת; וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסָּנֶה, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה...". כי כשבורא עולם רואה יהודי הנושא בעול עם חבריו, חי וחווה את העובר עליהם, וסָר לְרְאוֹת בצרתם - מתגלה אליו האלוקים.

"וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִן-הַעֲבָדָה, וַיִּזְעַקוּ; וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל-הָאֱלֹהִים, מִן-הַעֲבָדָה." (ב', כ"ג)

שאל **רבי יצחק מוולוז'ין ז"ע** - מה קרה שרק עכשיו הם נזכרו לבכות, ולפני כן, קודם שמת המלך, לא היה להם על מה להיאנח? וכי קודם לכן שפר עליהם חלקם? אלא התירוץ הוא: כל עוד המלך חי, סברו, שרק פרעה זה מתאכזר ליהודים, אבל לכשימות ויקום תחתיו מלך חדש, ישתפר המצב. והנה, "וימת מלך מצרים", ודבר לא נשתנה לטובה - "ויאנחו בני ישראל ויזעקו", ראו שהיתה תקוותם תקות שוא, ואכן כל הפרעונים שווים, ורק בורא העולם יוכל להושיעם!

משמע, שאחר שראו שכלו כל הקיצין וקושי השעבוד עובר כל גבול, התחילו לבקש על גאולתם, ואז מיד התעוררו עליהם רחמים מן השמים, ולבסוף זכו מכח אותה תפילה לגאולתם הכללית.

כמו כן הוא בכל אדם פרטי: אם רואה שמצוקותיו הרוחניים והגשמיים נמשכים ולוחצים עליו למאוד, עליו להרים את עיניו להקב"ה, ולבקש מלפניו, ואז כשמפציר בתפילתו יזכה שהשי"ת יקבל את תפילותיו ויוצאו מאפילה לאור גדול. כי כשיהודי נושא עיניים לשמים וזועק: 'אבא, אין לי דרך אחרת ורק אתה יכול להציל אותי', כשיהודי ניגש להתפלל מתוך הבנה שרק התפילה יכולה להציל את מצבו, כשיהודי פותח את הסידור מתוך הפנמה שהתפילה היא הכלי היחיד העומד לרשותו לפתרון מצוקתו - התפילה הזו עולה, מתקבלת, וגם נענית.

והנה תגלית שגילה ה'**חזון איש זצ"ל**, המובאת בספר 'מעשה איש' חלק ז' עמוד ק"ג: אם חשבנו שהפעולות הגשמיות שלנו הן ההשתדלות, זו טעות! עיקר חובת ההשתדלות המוטלת על האדם היא דווקא התפילה, שבלעדיה - כל פעולה שאנו עושים מועדת מראש לכישלון ואינה עונה בכלל לתואר 'השתדלות'. רק כשהפעולות שלנו נכרכות בתפילה נרגשת, רק אז הן מהוות קיום חובת ההשתדלות כראוי!

כוחה של תפילה שהיא בוקעת רקיעים ועולה מעלה מעלה, גם כאשר אין המתפלל ראוי לכך, ועצם הבכייה היא המזכה אותו במה שהוא רוצה.

בספר 'ימשה היה רועה' מסופר, שכאשר רבי משה פארדו היה נתקל בקשיים כלשהם, אחד מן הכללים שהיו שגורים על פיו היה: "**מי שבוכה** - **זוכה!**" כשכוונתו, שאדם הבוכה לאביו שבשמים, זוכה שיענו לו שלא על פי גדר הטבע, כי כוחן של דמעות הוא עצום, וכבר אמרו חז"ל (ברכות לב ע"ב) "אף על פי ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר 'שמעה תפילתי ה' ושועתיה האזינה אל דמעתי אל תחרש'".

אולם, מרוב חשיבותה של התפילה, משקיע היצר הרע מאמצים מיוחדים להפריע בה. כי איך יתכן שאדם יעמוד מול בורא עולם בתפילה ותוך כדי זה ידבר עם חברו!!! ולא רק זה, אלא אדם מגיע לבית כנסת ופוגש את חברו, ומתחילים לדבר, ומדברים, אבל מיד כשמסתיימת התפילה, נגמר להם על מה לדבר...הכיכיד?

משה רבנו בורח ממצרים, חי במדיין ורועה את צאן חותנו עד שמגיע רגע הגאולה:

"וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָה ה' אֵלָיו, בְּלֶבֶת-אֶסֶן--מֵתוֹךְ הַסְּנֶה; וַיֵּרָא, וְהִנֵּה הַסְּנֶה בַעַר פֶּאֶשׁ, וְהַסְּנֶה, אֵינֶנּוּ אֶפְסָל." (ג', ב')

הקב"ה בחר להתגלות למשה רבנו דווקא מתוך הסנה. לבטח היינו מצפים שהקב"ה יופיע אל נביאו, במיוחד בהתגלות הראשונה, בצורה מפוארת ומרשימה, באמצעות עץ תמיר יותר מאשר הסנה השפל.

אך לא כך היתה דעת השכינה. הדברים מקבלים ביטוי במדרש חז"ל (ש"ר ב'): "למה "מתוך הסנה"? ללמדך, שאין מקום פנוי בלי שכינה, אפילו סנה."

ומבאר המהר"ל מפראג זצ"ל, שכמו שאין לך מקום שאינו ראוי לגילוי שכינה, נדע, שאין לך אדם שאינו ראוי לגילוי שכינה. אפילו יהא שקוע במ"ט שערי טומאה, כעם ישראל באותה שעה. הדבר נכון לגבי כל יהודי בכל מצב שהוא, נמוך וירוד וקוצני ככול שיהיה! משפל מצבו יכול הוא לזכות להתעוררות עצומה, וממנה – לקבלת התורה.

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה--אֶסְרֶה-נָא וְאָרְאַהּ, אֶת-הַמֶּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה: מִדּוֹעַ, לֹא-יָבֵרַע הַסְּנֶה." (ג', ג'). אומר המדרש (שמות רבה, ב', ו'): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲסוּרָה נָא וְאֲרֵאָהּ, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: חֲמֵשׁ פְּסִיעוֹת פָּסַע מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנֵאמַר: 'אֲסוּרָה נָא וְאֲרֵאָהּ', רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: הִפְךָ פָּנָיו וְהִבִּיט שְׁנֵאמַר: וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹתַי' - וְאֵז אָרַע הַכֹּל: הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ הִטִּיל עַל מֹשֶׁה אֶת הַשְּׁלִיחוֹת, וְהַחֵל תְּהִלָּתוֹ הַגָּאוּלָה. וְעוֹלָה הַשְּׁאֵלָה: מַה הִיָּה קוֹרָה אֵילוֹ לֹא הִתְקַרְבַּ? וּמִבְּהִיל לַחֲשׁוֹב, כִּמָּה גְאוּלוֹת וְטוֹבוֹת מִפְּסִיד הָאָדָם בְּגַלל שְׁאִינוֹ קָשׁוֹב, אֵינּוּ מִתְקַרְבִּים, וְאֵינּוּ מִתְעַנְּיִין בְּהִתְקַרְבוֹת אֶל בּוֹרָאוּ."

כשמש רבנו תמה, כיצד שולחו הבורא יתברך לדבר לפני פרעה, ועודנו ערל שפתיים, ענהו הקב"ה:

"וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו, מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם, אוּ מִי-יְשׁוּם אֵלֶם, אוּ חֲרָשׁ אוּ פֶקַח אוּ עוֹר--הֲלֹא אֲנִכִּי, ה'." (ד', י"א)

מסופר כי רבי מאיר שפירא מלובלין ראש ישיבת חכמי לובלין כנכנס פעם אחת אל רב בעל ה"אמרי אמת" מגור לשאול ולהתייעץ עמו על אדם מסוים מחסידי גור שהציעו לו לקחתו לתפקיד משגיח בישיבתו "חכמי לובלין". הוא ביקש לברר אם טוב הדבר לפני ה"אמרי אמת", וזה ענה לו מאוד בקיצור, ואמר לרבה של לובלין: "הוא הרי פיקח!" ויותר לא הוסיף.

רבה של לובלין יצא בהרגשה טובה כשהבין מדברו של ה"אמרי אמת" שלכאורה הוא תומך באותו אדם לכהן כמשגיח רוחני בישיבתו. ביציאתו הוא פגש את אחיו של הרבי הלא הוא רבי משה בצלאל אלטר, והחליט לשתפו בהתייעצותו ותשובתו של הרבי. אך מה מאוד התפעל הוא לשמוע את דברי האח באומרו כך: אחי הרבי מעולם לא יוציא מפיו דבר גנאי על יהודי באשר הוא, פה נקי מכל רבב יש לאחי ואי אפשר לשמוע מפיו דבר גנאי על שום אדם שבעולם, ומה יעשה כאשר שואלים אותו על מאן דהו, והוא חפץ להסתיר את מה שאוחז על אדם מסוים: לכן נותן ועונה תשובות קצרות מחוכמות, בכדי שייבינו לבד מה לעשות.

אם הוא היה רוצה ומסכים שאדם זה מתאים לתפקיד, הוא בוודאי היה מברך על הגומר ברכת הצלחה וכדומה, אך הרבי רצה לרמוז שלא תיקח אותו, לכן מנה הרבי דבר הנראה על פניו כמעלה דהיינו שאותו אדם הוא פיקח, אבל תלמיד חכם כמו "הרב מלובלין" בין שאין הדבר כך... והרי בפרשת שמות (פרשתנו), מונה הקב"ה נותן התורה, את מידה זו בתוך שורה של הרבה חסרונות ולא בתוך שורה של מעלות: "מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם, אוּ מִי-יְשׁוּם אֵלֶם, אוּ חֲרָשׁ אוּ פֶקַח אוּ עוֹר--הֲלֹא אֲנִכִּי, ה'."

ולא בכדי מנה הקב"ה את הפיקח בין כל המומים, כי לפעמים פיקח יותר מדי, מום הוא ולא מעלה! הרבי התכוון בעצם לומר לכבודו שלא תמנה אותו למשגיח! פסק רבי משה בצלאל ז"ל.

רבה של לובלין יצא מהכלים מהתפעלות מהסתכלות זו, ולבסוף הוכיח סופו על אמיתות הדבר שעניי הרבי מגור ה"אמרי אמת" ראו למרחוק, וחיצוניותו של פלוני זה הסתירה את דעותיו הפסולות שנשא בקרבו.. וכבר מפורסמת אמרתו של בעל ה"חידושי הרי"ם" על דברי רש"י (במדבר - קרח. ט"ז, ז'): "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו." ופירש ה"חידושי הרי"ם": "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה" - מה ראה והיאך עלה בדעתו לעשות שטות כזאת - להיות פקח ולהתחכם בדרכי ה'?" והרי נאמר: "תַּמִּים תְּהִיָּה, עִם ה' אֱלֹהֶיךָ."

"וְעֵתָה, לָךְ; וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה עִם-פִּיךָ, וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר." (ד', י"ב)

ומפרש רבנו ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל - איני עושה מופת ונס אלא למתחילים במצווה, אז זוכים הם לעזר שמיים ורואים פלאות. וכתוב (דברים ב', ז'): "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּרָכָךָ, בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ" (דברים ב', ז') ודרשו במדרש: יכול אפילו יושב בטל! תלמוד לומר: "בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ". אם עשה, הרי הוא מתברך. ואם לא, אינו מתברך.

כך הוא ברוחניות - "פיתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם" וכך הוא גם בגשמיות - האיכר חורש וזורע. וכי מה עשה? הניח את הגרעין באדמה. הבורא יתברך ישיב רוח ויוריד גשם, יביא שמש מאירה, והארץ תיתן את יבולה. מה היחס בין פעולת האדם, זריעת הגרעין, לבין פעולת הבורא יתברך? ובכל זאת, ללא המעשה הקטן, הראשוני, לא היה הצמח צומח! מכאן, שחייב האדם לפעול את פעולתו - אך בד בבד, לדעת את מקומו בבריאה, ולהכיר טובה לבוראו.

בסופה של פרשתנו, לאחר מעמד הסנה, כשמש רבנו פונה לשוב למצרים, מופיע סיפור קצר המעלה את אחת התעלומות המסתוריות בתורה - סיפור חתן הדמים:

"וַיְהִי בַדְרֹךְ בַּמְּלֹךְ, וַיִּפְגְּשׁוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׁ הַמִּיתוֹ. וַתִּקַּח צַפְרָה צֵר וַתִּכְרַת אֶת עַרְלַת בְּנֵה וַתַּעַב לְרַגְלָיו, וַתֹּאמֶר, כִּי חֲתָן דָּמִים אֶתָּה לִי. וַיִּרְךָ מַמְנוֹ, אֶזְרָא אֶמְרָה, חֲתָן דָּמִים לְמוֹלַת." (ד, כד-כז)

פסוקים בודדים אלו כמעט כמו כתב חידה. את מי פגש ה' וביקש להמית - את משה או את בנו? לרגלו של מי השליכה ציפורת את הערלה - רגלי משה, או בנה? ומעבר לכל שאלות ההבנה הבסיסיות הללו, ניצבת השאלה הקשה - למה בכלל מבקש ה' להמית את משה רבנו או את בנו? חז"ל תולים את המתקפה בחטאו של משה ש"נתרשל מן המילה" (נדרים, לב ע"א ובתרגום יונתן).

הסבר זה יכול לספק עילה לניסיון המתת משה, אך אינו מסביר את הסמיכות המפתיעה שלו לאזהרה המכוונת אל פרעה בפסוק הקודם לו: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, שְׁלַח אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַתִּמָּאֵן, לְשַׁלְחוֹ--וְהִנֵּה אֲנִכִּי הֵרָג, אֶת-בְּנֵךְ בְּכַרְךָ." (ד, כג)

וסדר הדברים הוא כך: עם שליחותו של משה אל פרעה, בדרכו מצרימה עם אשתו ובניו, פונה אליו ה' ואומר (ד, כא): "בְּלִלְכַתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיִם, רָאָה כָּל הַמִּפְתִּיחַ אֲשֶׁר שְׂמִיתִי בְּיָדְךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פְרַעֲהוּ."

שניים מהמופתים הושמו ממש בידו של משה: המופת הראשון - המטה שבידו ההופך לנחש, והמופת השני מתרחש בידו - "יָדוֹ מִצַּרְעַת כְּשֶׁלֶג".

מה שמפתיע בשני המופתים האלה שאיתם נשלח משה לפרעה הוא שהכוח המתגלה בהם פוגע תחילה במשה. כשמש משליך את המטה ארצה "וַיְהִי לְנֶחֶשׁ - וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵי" (שם, ג) עד שה' מלמד את משה כיצד לבטל את הנס המבהיל - "שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזוּ בְּזַנְבוֹ; וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֶק בּוֹ, וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ" (שם, ד). גם הצרעת, מחלה מטמאת ומסוכנת, פוגעת בידו של משה, עד שה' מצווה עליו להחזירה לחיקו "וַיְהִיָּה שְׁבָה בְּכַפְּרֹ" (שם, ז). רק לאחר שמש למד על בשרו את כוחם של המופתים ואת אופן ביטולם הוא מצטווה לעשותם לפני פרעה. ועתה, כחלק משליחות זו, ניתן למשה מופת נוסף, בדיוק באותה המתכונת - המופת פוגע בו תחילה ואז מתגלה לו דרך ביטולו וההצלה ממנו.

ונבאר את הדברים: כידוע, המכה העשירית והאחרונה שמש רבנו נשלח איתה אל פרעה היא מכת בכורות, וכמו שני המופתים הקודמים - הראשונים שאותם הציג משה לפרעה, גם המופת הזה מודגם למשה תוך שהוא פוגע בו תחילה - "וַיִּפְגְּשׁוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׁ הַמִּיתוֹ"! ציפורה מבינה מה עליה לעשות, ואומר המדרש (ש"ר ה', ח'): "וכי מניין ידעה צפורה שעל עסקי מילה נסתכן משה? אלא בא המלאך ובלע למשה מראשו ועד המילה כיון שראתה צפורה שלא בלע אותו אלא עד המילה הכירה שעל עסקי המילה הוא ניוק... מיד ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגלו." ויתאמר כי חתן דמים אתה ליי בזכות דמים הללו של מילה שהרי קיימתי המצוה - מיד וירף המלאך ממנו. "אז אמרה חתן דמים למולות" אמרה: כמה גדול כח המילה - שחתני היה חייב מיתה בגלל שנתעצל במצות המילה לעשותה - ולולי היא לא ניצל."

כלומר: המילה והגעת הדם משמשים להצלה מן ההמתה, ומתגלים כגורם המבטל את הכוח המשחית. ומכאן, שתפקידו של מקרה זה, ע"פ חז"ל להעניש את משה על ש"נתרשל מן המילה", אך גם ללמד אותו, כמו במופתים הקודמים, כיצד לשלוט בכוח המופת האחרון - מכת הבכורות, וכיצד להינצל ממנו - בעזרת המילה והגעת הדם.

כלומר: סמיכות הדברים אינה מקרית ואינה סתמית. המופת ניתן בשלושת המקרים באותו האופן - משה פוגש את הכוח האלוקי בצורה שפוגעת בו, ורק לאחר פעולה מסוימת, שב המופת ומרפה; בכך מודגם למשה כוח המופת אך גם יכולת השליטה בו.

אירוע "חתן הדמים", אפוא, אינו נפרד מהאזהרה לפרעה על מיתת הבכורות שקדמה לו, אלא להיפך - הוא עצמו ההדגמה החיה של עוצמת המופת האלוקי והאמצעי לביטולו - ההצלה מהמשחית, בדיוק כמו שאר המופתים שעמם נשלח משה לפרעה. וכמו במופתים הקודמים, גם את ההצלה בעזרת הגעת דם הפסח ובעזרת המילה (הנדרשת כתנאי לאכילת הפסח) למד משה באותה דרך קשה.